

KVINNESKJEBNER på Vestlandet

– 1700 og 1800-tall –

Peder er knapt 14 år. Marta er 17. En vinternatt har Peder og Marta samleie. Marta blir gravid. Hun bærer brorens barn, broren som selv bare er et barn.

Marta Knutsdatter Kvitingen dømmes til døden ved halshugging - grunn: Blodskam

Da jeg ble klar over at min forfar, **Peder Knutsen Kvitingen**, dømmes til døden i 1743 fordi han har gjort søsteren Marta gravid, begynner jeg å undres over enkelte kvinners skjebner på 1700- og 1800-tallet.

Blodskam er en svært alvorlig forbrytelse på 1700-tallet, og kunne straffes med døden. Lovverket finnes i Kong Christian Vs lovbok fra 1687, og dette lovverket er fremdeles gjeldende i 1741. Seksuell omgang mellom såvel blodslekt som svogerslekt (inngifte) ble regnet som blodskam. Det var slik at hvis søskenbarn, tremenninger eller andre nære slektninger fikk barn med hverandre, eller fikk barn med sin svoger/svigerinne, het det i loven: «*Om nogen, som ere hinanden i andet Leed, eller andet og tredie Leed, eller i tredie lige Leed beslægtede, eller i samme Leede besvogrede, findis at ligge i et ont Levnet tilsammen og avle Børn, da skal de bøde efter deris yderste Formue, og begive sig paa to, tre, eller fire, Aar, efter samme begangne Synds Størelse paa Langelandrløjerne Norden Fields, og Bergeverkerne Sønden Fields til at Arbejde; Dog skal i Agt havis, at de saa vit fra hver andre blive hendømte, saa at ingen videre Forargelse der ved kand skee. Og skulle de først staa aabenbare Skrifte der, som Synden skeet er, og tage der om Præstens Bevis; Og naar de komme igien med Øvrighedens og Præstens Vidnisbyrd fra de Stæder, hvor de Arbejdet have, da maa de være fri hvor dennem lyster; End dersom nogen dølger saadanne forviste Personer, da skulle de stande derfor til Rette, og skaffe dennem tilstæde, om de endnu ere hos dennem, saa at de deris Dom efterkomme. Skeer saadan Forseelse anden Gang, da bør de uden Naade straffis paa deris Liv.*» (13 Cap. Om Løstgighed, pkt 13)

Fikk søsken barn med hverandre, eller en mor fikk barn med sin sønn eller en far med sin datter, het det i loven: «*De som sig i de forbudne Leed imod Guds Lov, enten i Blod, eller Svogerskab, forsee, straffis paa deris Liv, og derforuden, saa fremt samme Blodskam er begangen baade med Fader og Søn, eller baade med Moder og Daatter, eller af Fader med Daatter, eller af Søn med Moder, da skulle Kroppene, naar de halshugne ere, kastis paa en Ild og opbrændis.*» (13 Cap. Om Løstgighed, pkt 14) [Hele lovteksten](#)

Marta

Jeg har fått tilsendt utskrift av fangeprotokollen fra Trondhjem tukthus og leser: «*Fangeprotokoll nr 1. 1745-1824 : Fangenummer 1313. Martha Knutsdatter Quittingen, dømt i Bergen, havde en broder, indkommet 13.8.1744, død 29.3.1750.* » Det står ingen ting om hva Marta dør av eller hvor hun ligger gravlagt. Det eneste som er funnet i arkivet er hva protokollskriveren har notert: «*...og lod intet af Verdie efter sig.*» For de andre fangene er han nitid med å notere hvert eneste plagg og hver eneste skje som kan ha noen som helst verdi, så dette må bety at Marta dør fullstendig utarmet.

Jeg henter frem utskriften av dommen fra 1743, som jeg har fått tidligere, og leser: «*Deres hoveder bliver avhuggede ved Sverd, og deres Legemer bliver at begrave. Hvilken vores Dom til Overrettens*

paaskjønnelse insendes.»

I høyesterett blir dommen omgjort og i den kongelige resolusjonen fra 22. mai 1744 leser jeg:
«Stiftsbefalingsmand Christian Møinichen, Notits anlangende 4 Delinquenters pardon paa Livet, med viidere C 6tus Vor Særlige Bevaagenhed Tilforn! Hiem og LaugTings Dom, af hvilke den eene Hiem og LaugTings Dom tilfinder Delinquenterne Peder Knutsen og hans Søster Martha Knutsdatter, fordi de have avlet Børn sammen, at miste deres Liv ved Sverd, og den andre Hiem og LaugTings Dom ligeledes fradømmer Delinquenten Knut Aamundsen Trodahl og hans Halvsøsters Datter Mourithe Berthelsdatter formedelst lignende begaaede Lejermaals Forseelse, samt vores samme Befaling med viidere, saa tilskikke Vi dig nu bemeldte Fire Domme herhos tilbage, med vores paa Laugtingsdommen tegnede allernaadigste Resolution, hvorved den Delinquenterne dicterede Straf saaledes er formildet, at de alle paa Livet pardonneres, imod at Mands Personerne skulle arbejde i Bergens Fæstning, og Quindfolkene udi Trundhiems Tugthuus deres LivsTiid, Frederiksborg den 22de Maj 1744»

Peder

Peder løslates vinteren 1756 og konfirmeres, 29 år gammel, 2. nyttårsdag 1757 i Samnanger kirke. 28. august 1757 skrifter han i kirken: *«..som førend han var Confirmeret har begaaet Blodskams Synd med sin Søster Marte Knutsdatter Quitingen.»*

Like etter løslatelse og konfirmasjon inngår Peder ekteskap med Marita Olsdatter (1721-1766). Peder og Marita får to barn; Anne (1759-1843) og Mari (1761-1853). Peder inngår nytt ekteskap med Anne Arnesdatter Steintveit kort tid etter Maritas død. Med Anne får han tre barn; Anne d.y. (1769-1844), Knut (1770-1848) og (Anders 1775-1860). Peder dør hos sin sønn Knut på Langeland i 1814. Skiftet etter Peder viser en nettoeie på 367 riksdaler.

Peder er min forfar gjennom sønnen Knut på Langeland. Knut inngår ekteskap med Borgny Monsdatter Langeland (1774-1842) i 1796, deres datter Kristi Knutsdatter (1808-1841) med Nils Nilsen Kvitingen (1803-1845) i 1833, deres sønn Nils Nilsen Kvitingen (1832-1909) med Anne Monsdatter Langeland (1830-1913) i 1852. Nils og Anne bosetter seg på Nedre Natland. Deres datter Kristine (1854-1931) er min oldemor. Hun inngår ekteskap med Haldor Akselsen Landås (1851-1924) i 1873. Kristine og Haldor Landås kjøper bruk 6 og 7 på gården Meland i Etne i 1886 og familien tar i bruk Mæland som slektsnavn.

Marta og Peder Kvitingens barndom og foreldre

12. november 1719 inngår Knut Nilsen Øvre Rasdalen og Anne Nilsdatter Dagshaugen ekteskap i Evanger kirke. Det skal gå tre år før Knut og Anne får sitt første barn. Det blir en jente som døpes Anne etter moren. Anne dør i 1732, bare 10 år gammel. Marta blir født i 1724, og i 1727 får Knut og Anne Rasdalen sin eneste sønn, Peder. Anne Nilsdatter dør i 1730 og Knut og barnene flytter fra Rasdalen til Kvitingen i Samnanger, uvisst av hvilken grunn. Knut inngår nytt ekteskap med Kristi Mikkelsdatter Kvitingen i 1732 og får to barn med henne; Nils i 1733 og Brita i 1734.

Noen etterkommere etter Peder Knutsen Kvitingen:

1. Kvitingen, Peder Knutsen (f. 1727 - Ørreviken, Evanger, d. 1814 - Langeland, Samnanger)
 - ef. 1) Marita Olsdatter (f. 1721 - Samnanger, d. 1767 - Langeland, Samnanger)
 2. Langeland, Anne Pedersdatter (f. 1759 - Langeland, Samnanger, d. 1832 - Samnanger)
 - ef. Langeland, Peder Pedersen (f. 1740 - Langeland, Samnanger, d. 1820 - Samnanger)
 2. Langeland, Mari Pedersdatter (f. 1761 - Langeland, Samnanger, d. 1853 - Samnanger)
 - ef. Kvitingen, Peder Nielssen (f. 1763 - Kvitingen, Samnanger, d. 1844 - Samnanger)
 1. Kvitingen, Peder Knutsen (f. 1727 - Ørreviken, Evanger, d. 1814 - Langeland, Samnanger)
 - ef. 2) Steintveit, Anne Arnesdatter (f. 1731 - Steintveit, Samnanger)
 2. Langeland, Anne Pedersdatter (f. 1769 - Langeland, Samnanger, d. 1844 - Hildersmark, Samnanger)
 - ef. Steintveit, Johannes Olavsén (f. 1775 - Steintveit, Samnanger, d. 1848 - Hildersmark, Samnanger)
 2. Langeland, Knut Pedersen (f. 1770 - Langeland, Samnanger, d. 1848 - Langeland, Samnanger)
 - ef. Langeland, Borgny Monsdatter (f. 1774 - Langeland, Samnanger)
 3. Langeland, Kristi Knutsdatter (f. 1808 - Langeland, Samnanger)
 - ef. Kvitingen, Niels Nielssen (f. 1803 - Kvitingen, Samnanger)
 4. Kvitingen Nedre Natland, Niels Nielssen (f. 1832 - Kvitingen, Samnanger, d. 1909 - Nedre Natland, Fana)
 - ef. Langeland, Anne Monsdatter (f. 1830 - Langeland, Samnanger, d. 1913 - Nedre Natland, Fana)
 5. Kvitingen Nedre Natland, Kristine Nielsdatter (f. 1854 - Kvitingen, Samnanger, d. 1931 - Meland, Etne)
 - ef. Landaas, Aksel Haldorsen (f. 1851 - Landaas, Aarstad, d. 1924 - Meland, Etne)
 6. Landaas, Ingolf Wilhelm (f. 1880 - Bergen, d. 1949 - Gjerde, Etne)
 - ef. Bjørgen, Olava Viersdatter (f. 1885 - Ullensvang, d. 1965 - Gjerde, Etne)
 7. Mæland, Aksel Kristian Ingolvsen (f. 1910 - Gjerde, Etne, d. 1991 - Bergen)
 - ef. Før Sund, Eldbjørg Sigurdsdatter (f. 1913 - Sveio, d. 1995 - Bergen)
 3. Langeland, Anne Knutsdatter (f. 1804 - Langeland, Samnanger)
 - ef. Steinsland, Johannes Ivarson (f. 1798 - Myri, Grønsdal, Samnanger)
 4. Nordvik, Ivar Johannesson (f. 1828 - Myri, Grønsdal, Samnanger, d. 1917 - Nordvik, Samnanger)
 - ef. Svendsdal, Anne Hansdatter (f. 1830 - Svendsdal, Samnanger)
 5. Nordvik, Brita Ivarsdatter (f. 1861 - Nordvik, Samnanger, d. 1939 - Aadland, Samnanger)
 - ef. Aarland, Knut Tomasson (f. 1856 - Aadland, Samnanger, d. 1926 - Aadland, Samnanger)
 6. Aarland, Knut Knutson (f. 1901 - Aadland, Samnanger)
 - ef. Steinsland, Eli Berteá (f. 1905 - Steinsland, Samnanger)
 4. Tveiterås, Sjur Johannesson (f. 1830 - Myri, Grønsdal, Samnanger)
 - ef. Langeland, Malena Monsdatter (f. 1833 - Langeland, Samnanger)
 5. Tveiterås, Monsina Sjurdsdatter (f. 1862 - Tveiterås, Samnanger)
 - ef. Gjerde, Anders Johan Andersson (f. Gjerde, Samnanger)
 6. Tveiterås, Anne JohAnne Andersdatter (f. 1882 - Tveiterås, Samnanger, d. - Langeland, Samnanger)
 - ef. Langeland, Johannes Johannesson (f. 1882 - Langeland, Samnanger)
 2. Langeland, Anders Pedersen (f. 1775 - Langeland, Samnanger, d. 1860 - Langeland, Samnanger)

- ef. Holdhus, Eli Johannesdatter (f. 1777 - Holdhus, Fusa, d. 1835 - Langeland, Samnanger)
3. Langeland, Aagota Andersdatter (f. 1820 - Samnanger, d. 1889 - Samnanger)
- ef. Tveiterås, Daniel Knutsen (f. 1820 - Bruabotnen, Samnanger, d. 1901 - Samnanger)
4. Tveiterås, Eli Danielsdatter (f. 1847 - Tveiterås, Samnanger, d. 1890 - Kvitingen, Samnanger)
- ef. Høysæter, Niels Johannessen (f. 1848-00-00 - Høysæter, Samnanger, d. 1932)
5. Høysæter, Anne Margrethe Nielsdatter (f. 1876 - Samnanger, d. 1949 - Odda)
- ef. Tysse, Mons Nielssen (f. 1880 - Samnanger, d. 1929 - Odda)
6. Tysse, Agnes Nathalia Nielsdatter (f. 1908 - Tysse, Samnanger, d. 2005 - Bremnes, Bømlo)
- ef. Robberstad, Henning Hansen (f. 1904 - Rubbestad, Bømlo, d. 1994 Bremnes, Bømlo)